

POSTANOWIENIE

Dnia 21 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania B. Z.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.
z udziałem T. Sp. z o.o. w W.
o odpowiedzialność członka zarządu za zaległości składkowe spółki,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 21
maja 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 27 czerwca 2018 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z odwołania B. Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w W. przy udziale T. Spółki z o.o. w W. – oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 29 listopada 2017 r., IX U (...), w którym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie B. Z. od decyzji organu rentowego z dnia 22 maja 2015 r., w której ZUS stwierdził, że B. Z. , jako członek zarządu, odpowiada solidarnie ze spółką T. Spółką z o.o. za jej zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na kwotę 1.095.540,28 zł, za okresy szczegółowo wskazane w decyzji, w okresie od października 2010 r. do marca 2015 r.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że zachodzi nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji z uwagi na pozbawienie strony możliwości obrony jej praw przez pominięcie dowodu z przesłuchania powoda i rozpoznanie sprawy i wydanie wyroku w nieobecności powoda, który został pozbawiony możliwości przedstawienia Sądowi swoich racji na rozprawie, na której zaplanowane zostało przeprowadzenie dowodu z przesłuchania powoda.

W ocenie autora skargi w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące kwestii różnic w modelach sądowym i sądownoadministracyjnym stosowania prawa w zakresie art. 116 § 1 pkt 2 o.p. Wskazano, że kwestia zakresu i form kontroli decyzji wydawanych w oparciu o art. 116 ustawy – Ordynacja podatkowa w postępowaniu sądowym oraz sądownoadministracyjnym powinna spotkać się z wypowiedzią Sądu Najwyższego w realiach niniejszej sprawy. Ma to bowiem znaczenie, czy sąd powszechny rozpoznając odwołanie członka zarządu od decyzji ZUS przenoszącej odpowiedzialność za zaległości składkowe bada jedynie prawidłowość decyzji ZUS, czy też bierze pod uwagę zmiany w stanie faktycznym zaistniałe po wniesieniu odwołania do sądu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz zachodzi nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy nie stwierdza zarzucanej w skardze nieważności postępowania sądowego z uwagi na pozbawienie strony odwołującej się możliwości obrony jej praw. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że powodujące nieważność postępowania pozbawienie strony możliwości obrony przysługujących jej praw, o którym mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c. polega na całkowitym odjęciu stronie w postępowaniu sądowym, wbrew jej woli, możliwości podejmowania czynności procesowych zmierzających do ochrony jej sfery prawnej (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1961 r., 3 CR 953/60, Nowe Prawo 1963 nr 1, s. 117 z glosą W. Siedleckiego i wyroki z dnia 20 stycznia 1966 r., II PR 371/65, OSNCP 1966 nr 10, poz. 172 oraz z dnia 27 maja 1999 r., II CKN 318/98, niepublikowany). Dlatego nie można stwierdzić nieważności postępowania, gdy strona podjęła czynności w procesie, nawet doznając utrudnień w popieraniu dochodzonych roszczeń lub obronie przed żądaniami strony przeciwnej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 czerwca 1968 r., I CR 432/67, OSNCP 1969 nr 7-8, poz. 137; z dnia 1 października 1998 r., I PKN 359/98, OSNAPIUS 1999 nr 21, poz. 681; z dnia 2 kwietnia 1998 r., I PKN 521/97, OSNAPIUS 1999 nr 6, poz. 203 i z dnia 10 marca 1998 r., I CKN 524/97, Prokuratura i Prawo 1999 nr 5, poz. 43). Wymieniona przyczyna nieważności postępowania jest sformułowana w sposób bardzo ogólny, przez co może obejmować różne stany faktyczne. Dlatego też należy oceniać jej ewentualne wystąpienie przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności sprawy, bacząc, że w grę wchodzi jedynie takie przypadki, w których strona rzeczywiście była pozbawiona możliwości obrony i nie działała w postępowaniu, a nie - gdy mimo naruszenia przepisów procesowych podjęła jednak czynności w tym postępowaniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r., II CSK 593/07, LEX nr 494150). Do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw dochodzi wówczas, gdy z powodu naruszenia przez sąd

określonych przepisów lub zasad procedury cywilnej strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub istotnej jego części i nie miała możliwości usunięcia skutków tych uchybień na następnych rozprawach poprzedzających wydanie wyroku w danej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 2004 r., IV CK 61/03, LEX nr 151538). W tym kontekście w orzecznictwie przyjmuje się, że o nieważności postępowania z omawianej przyczyny można mówić tylko w razie pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, a nie jej ewentualnego ograniczenia na etapie postępowania wcześniejszym niż etap bezpośrednio poprzedzający wydanie wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2005 r., III CK 271/04, LEX nr 175995). Inaczej rzecz ujmując, przy ocenie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania, trzeba najpierw rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, wreszcie ocenić, czy pomimo zaistnienia wspomnianych przeszkód strona mogła bronić swych praw w procesie. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych warunków można uznać, że strona została pozbawiona możliwości działania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2008 r., V CSK 488/07, LEX nr 424315; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2014 r., II UK 58/14, LEX nr 1622316).

W postanowieniu z dnia 16 maja 2012 r., III CSK 270/11 – LEX nr 1232601, Sąd Najwyższy stwierdził, że co do zasady choroba strony uniemożliwiająca stawiennictwo na rozprawie stanowi przyczynę nieobecności, którą w rozumieniu art. 214 k.p.c. należy zakwalifikować jako przeszkodę, której nie można przewyciężyć i obliuguje ona sąd do odroczenia rozprawy. Jeżeli jednak strona jest reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika, jej choroba nie ma wpływu na bieg postępowania chyba, że konieczne jest dokonanie takich czynności procesowych, których pełnomocnik za nią wykonać nie może lub, gdy stawiennictwo stron jest obowiązkowe.

W niniejszej sprawie skarżący był w postępowaniu sądowym reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika. Uzasadnienie wniosku w zakresie twierdzeń o nieważności postępowania nie uwzględnia stanowiska zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w zakresie oceny przedmiotowej

kwestii. Sąd drugiej instancji stwierdził, że zawodowy pełnomocnik odwołującego się nie był chory w dniu rozprawy poprzedzającej wydanie wyroku i mógł reprezentować na niej stronę, do czego został umocowany. Sąd pierwszej instancji w tym dniu nie przeprowadzał zaś czynności procesowych, które wymagałyby osobistego uczestniczenia w niej strony i na której stawiennictwo stron byłoby obowiązkowe. W konsekwencji odwołujący się nie był pozbawiony obrony, a Sąd pierwszej instancji zapewnił mu udział w całym postępowaniu. Trzeba podkreślić, że w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji zawodowy pełnomocnik odwołującego się nie złożył wniosku o odroczenie rozprawy i przesłuchanie B. Z. w charakterze strony; na rozprawie apelacyjnej ograniczył się do popierania apelacji. Na skutek tego Sąd Apelacyjny nie był zobligowany do odraczania rozprawy w celu umożliwienia złożenia wyjaśnień przez tę stronę procesu.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia

konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Uwzględniając przedstawione wyżej założenia interpretacyjne należy stwierdzić, że autor rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawia istotnego zagadnienia prawnego sprawy w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przede wszystkim przedstawione w uzasadnieniu wniosku kwestie ogranicza tylko do ogólnikowych pytań sprowadzających się w istocie do pytań o prawidłowość zastosowania w sprawie wskazanego przepisu prawa. Brakuje odpowiedniej jurydycznej argumentacji, którą wykazano by, że w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Autor skargi – stawiając w uzasadnieniu wniosku pytania o charakter (zakres) rozpoznania przez Sąd powszechny odwołania od decyzji organu rentowego przenoszącej odpowiedzialność za zaległości składkowe spółki na osoby trzecie – nie wiąże postawionych kwestii z przepisem (przepisami) prawa procesowego określającymi sygnalizowane kwestie. W szczególności nie uwzględnia w uzasadnieniu swojego „zagadnienia” treści przepisu art. 316 § 1 k.p.c. Co więcej skarżący przyznaje w uzasadnieniu wniosku, że „ostatecznie Sąd przyjął, że powód nie udowodnił w procesie możliwości zaspokojenia należności wobec organu

rentowego ze wskazanego mienia...”. Skoro sam skarżący przyznaje, że wskazana okoliczność została jednakowo określona tak w postępowaniu administracyjnym, jak i w postępowaniu sądowym, to nie bardzo wiadomo – przy tak ogólnikowym zarysowaniu problemu – na czym miałyby polegać rola Sądu Najwyższego przy jego wyjaśnianiu.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.